

UDK 378.14 (079.3)

Stručni rad

Ljerka Radoš, prof.*

KAKO USPJEŠNO IZLAGATI NA ZNANSTVENIM SKUPOVIMA – IZ PERSPEKTIVE PREVODITELJA

U radu se razmatraju ključni tehnički i jezični čimbenici uspješnog izlaganja na međunarodnim stručnim i znanstvenim skupovima. Pritom se daju prijedlozi za izlaganje na hrvatskom jeziku koje se konsekvativno ili simultano prevodi na strani jezik. Nadalje se upozorava na neke posebnosti izlaganja na engleskom jeziku, te se daju primjeri za neke od najčešćih pogrešaka u pisanju na engleskom jeziku.

Ključne riječi: konferencija, izlaganje, prevođenje, 'lažni parovi', pisanje

* Viši predavač za engleski jezik
Ekonomski fakultet u Osijeku

1. UVOD

U našoj se zemlji održava sve veći broj međunarodnih konferencija, a ujedno sve veći broj hrvatskih stručnjaka sudjeluje na takvim skupovima u inozemstvu. Mada to samo po sebi nije neka novost, neki izlagači još nisu svladali vještine potrebne za efektanu prezentaciju sebe i svoga rada.

Ovaj mali prilog pišemo uglavnom s gledišta simultanog, odnosno konsekvativnog prevoditelja. Temelji se na radnom iskustvu, pročitanoj literaturi i promatranju. Mnogi od ovih savjeta činit će se čak i banalnima, ali ako čitatelj pronade samo jedan detalj o kojem dotad nije razmišljao, postigli smo cilj.

U prvom ćemo se dijelu pozabaviti vrlo praktičnim, gotovo „tehničkim“ detaljima izlaganja, dok će u drugome dijelu biti riječi o nekim jezičnim zamkama koje valja izbjegavati pri korištenju stranog jezika, u našem slučaju engleskog.

2. ODLIKE PROFESIONALNOG IZLAGAČA

2.1 Tempo

Usmeno izlaganje na znanstvenom skupu trebalo bi podrazumijevati govor, odnosno, bilo bi dobro izbjegavati čitanje. Pisani je jezik po strukturi i gustoći informacija potpuno razumljiv samo osobi koja ima tekst pred sobom i može ga čitati, ali ne i slušateljima. Ako se vaše čitano izlaganje još i prevodi, možete biti sigurni u dvoje: prevoditelju ste skratili život, i ono što je vama osobno važnije, vaša poruka neće biti u potpunosti prenesena – u nekim slučajevima, neće uopće biti prenesena. Bilo je slučajeva kad je frustrirani prevoditelj u pola izlaganja odustao. Na ovo dakako utječu i drugi činitelji osim čitanja.

Bilo bi pogrešno misliti kako će 'pravi' prevoditelj svladati sve zapreke. Ako ipak ne možete izbjeći čitanje svoga rada, oduprite se iskušenju da stavite što više informacija u vrijeme koje vam je na raspolaganju. Ovo, doduše, zahtijeva dodatni napor s vaše strane: napisali ste rad, i još biste ga trebali skratiti u smislenu cjelinu koja neće prekoračiti dopušteno vrijeme izlaganja. Ipak, budete li se

držali zadanog vremena, svi će vam biti zahvalni, od organizatora do publike.

Po nekim prevoditeljskim standardima, najveća brzina čitanja ne bi trebala prelaziti jednu stranicu s dvostrukim proredom u tri minute. Bilo bi uputno da prevoditelji dobiju kopiju vašeg izlaganja na vrijeme (to nije desetak minuta prije vašeg nastupa, već mnogo ranije). U tom je slučaju maksimum jedna stranica s proredom u dvije i pol minute, a to možete uzeti i kao standard ako Vas se ne prevodi. Iskušajte brzinu s jednom ili dvije stranice i svjesno održavajte taj pomalo usporeni tempo. Ako čitate, činite to u smislenim cjelinama, praveći stanke između rečenica.

U diskusiji, kad vam jedna misao sustiže drugu (a često ju i preskače, gura se s onom prvom), nije lako voditi računa o tempu govora. Ipak, ako je riječ o međunarodnom skupu i ako želite nešto objasniti strancima, valjalo bi stalno imati u svijesti da to što govorite netko prevodi.

2.2 Kakav jezik?

Pored tempa, važna je i dužina rečenica. Idealan izlagač iz prevoditeljske perspektive govori u kratkim, jednostavnim rečenicama. Lakše ih je pratiti, a lakše i prevoditi. Možda ste doživjeli prevoditelja koji je uspješno izlazio na kraj i s dugačkim, kompliciranim rečenicama. To je, dakako, izvodljivo, ali je velika vjerojatnost da je bilo naporno ne samo njemu ili njoj već i publici. Tu nije riječ samo o naporu već i o tome da različiti jezici imaju različit stupanj tolerancije prema takvim rečenicama. Engleski jezik ih primjerice ne trpi, a to je jezik koji se na međunarodnim skupovima najviše koristi. Prevoditelj će možda i prevesti vašu predugačku rečenicu, ali će se slušatelji izgubiti. Tu se sigurno možemo osloniti na sud profesoricke Sonie Bičanić, Engleskinje koja živi i radi u Hrvatskoj već desetljećima: „For Croatian seems to be able to support the swellings of style of the baroque which was such a formative period for Croatian literacy. Speech-based prose is even more central as a stylistic choice in modern English, and has begun to even nudge aside the use of academic prose in many contexts.“ (Bičanić, 16)¹

¹ „Čini se da hrvatski jezik može podnijeti pretjerivanja baroknog stila, koji je bio ključno razdoblje u razvoju hrvatske pismenosti. Pisana riječ koja se temelji na govoru važnija je pak kao stilistički izbor u suvremenome engleskom jeziku, te čak počinje potiskivati uporabu akademske proze u mnogim kontekstima.“ (prijevod Lj.R.)

U svom izlaganju izbjegavajte igre riječi, poslovice i sve one divne stvari koje nam omogućava materinji jezik, jer mogu biti neprevodivi (barem ne u brzini koja je potrebna pri usmenom prevodu) pa nećete postići željeni efekt. Istina je da većina poslovice i frazema ima bliže ili dalje ekvivalente u drugim jezicima, no ako ih koristimo, suočavamo se s dva potencijalna problema. Prvi nastaje ako prevoditelju konkretna poslovice nije sasvim bliska, pa se u trenutku neće moći sjetiti odgovarajućeg prijevoda, čak ni opisnog. Navodimo izbor poslovice i frazema za koje je nekoliko kolega u kraćoj usmenoj anketi imalo problema s tumačenjem, dakle nisu mogli bez oklijevanja reći što znače, ili ako su ih lako razumjeli, nisu se mogli brzo sjetiti odgovarajućeg prijevoda:

Tko vjetar sije, buru će žeti.

Iz malena se trn oštri.

Kojoj ovci svoje runo smeta, ondje nije ni ovce ni runa.

Daleko je od čuvene do viđene.

Čist račun, duga ljubav.

Musti jarca u rešeto; pasti s konja na magarca; teško žabu u vodu natjerati.

S druge strane, ako prevoditelj i zna odgovarajuću poslovicu na stranom jeziku, pitanje je koliko je ona učestala u tom jeziku i hoće li doista biti razumljiva svima, osobito onima u publici kojima je materinji neki treći jezik.

Kad je riječ o humoru, budite osjetljivi na kulturnu raznolikost. Duhovitosti su dopuštene, ali ne računajte s tim da će ih publika doživjeti kao takve. Zapravo je teško biti duhovit na stranom jeziku (i to tako da našu dosjetku razumije ona većina kojoj je taj jezik također strani), osobito ako razmišljamo na hrvatskome. Evo primjera vica koji može biti problematičan iz više razloga: Američki predsjednik Bill Clinton u posjetu Sarajevu šeta ulicama i upozna se s prolaznicima. Pruži ruku Fati i kaže: „Bill.“ (bil?) Ona odgovori: „Bi, kako ne bi.“ Kao prvo, neprevodiv je zbog igre riječi. Drugo, među sugovornicima može biti osoba koja potječe iz kulture gdje su bilo kakve seksualne aluzije potpuno neprihvatljive. Zatim, može se shvatiti kao vrijeđanje određene nacije ili kao vrijeđanje žena, pa možete biti okarakterizirani kao šovinist ili seksist.

Ponekad su problematične i reference na pojavnosti iz tradicionalne ili popularne kulture. Jednom je prilikom nekom direktoru u televizijskom intervjuu rečeno kako je od druge tvrtke dobio 'nemoralnu ponudu' (što je bila referenca na američki film „Indecent Proposal“). U vrijeme kad je film bio popularan, u nas se taj izraz koristio u značenju 'financijski vrlo isplativa ponuda kojoj je teško odoljeti', no taj čovjek to nije znao i uvrijedio se misleći da mu se imputiraju nezakonite radnje. Koliko bi tek nesporzuma nastalo kad bi netko takav izraz upotrijebio na konferenciji gdje se sve prevodi, a sudionici potječu iz najrazličitijih kulturnih okružja.

2.3. Držanje i artikulacija

Ako čitate, pokušajte držati glavu uspravno i podići pogled na kraju rečenice. Variranje intonacije je od velike pomoći kako bi se izbjegla jednoličnost čitanja. Prilikom izlaganja nije uputno previše gestikulirati, igrati se olovkom ili prelistavati papire.

Ako izlažete na stranom jeziku, trudite se govoriti jasno i artikulirano jer je to strani jezik i mnogima od slušatelja, pa im treba više vremena da shvate što su čuli nego kad netko govori njihovim jezikom. Čak i kad osoba dobro vlada stranim jezikom, moguće je da njegov ili njezin akcent nije blizak prevoditelju. To otežava razumijevanje i prevođenje, osobito ako netko govori prebrzo.²

2.4. Tehnički aspekti

Ako je moguće, pokušajte izbjeći brzo nabrajanje imena, činjenica i brojki, jer to nitko ne može pratiti. Ti bi se podaci trebali nalaziti na prozirnicama ili drugim vizualnim pomagalima, a pritom ih izlagač nema potrebe iščitavati. Stručnjaci za prezentacije savjetuju da ih pokažete, date publici malo vremena da ih pregledaju, a onda po potrebi komentirate ono najvažnije.

Ako koristite kratice i akronime, valjalo bi ih za svaki slučaj objasniti čak i ako pretpostavljate da su publici poznati. Prevoditelji bi trebali dobiti rukopise izlaganja unaprijed kako bi se mogli pripremiti, a na njima bi trebala biti i objašnjenja svih

kratice koje namjeravate upotrijebiti. Svakako osigurajte za prevoditelje i kopije svojih popratnih materijala i vizualnih pomagala, jer je prevoditeljska kabina ponekad predaleko da bi se vidjelo ono što se vidi iz publike.

Za vizualna pomagala je poželjno koristiti veliki format slova koji će se jasno vidjeti i s veće udaljenosti. Na jednoj slici ne bi trebalo biti previše podataka, niti bi ih trebalo prebrzo mijenjati. Ne palite grafoskop ili drugu vrstu projektoru prije nego što stavite prozirnicu, i općenito izbjegavajte da blješte uprazno. Preporuča se da vizualna pomagala imaju barem naslov na dva jezika radi lakšeg praćenja.³

Popularno pomagalo je program PowerPoint, i tu je ključna riječ 'pomagalo'. Ono što stavite na slajdove je samo podsjetnik, a samo izlaganje bi trebalo biti opširnije.

Možda će sljedeće upute tehničke prirode izgledati osobito banalne, ali se na svakom skupu nađe netko tko ih zanemari. Nemojte to biti vi! Ukratko: stalno govorite u mikrofon, jer se vaš glas gubi kad se okrenete da biste pogledali svoje vizualno pomagalo, a pogotovo ako krenete u šetnju po dvorani. Prevoditelj u kabini ne čuje ni najsnažniji glas bez mikrofona. Ako se morate kretati, upotrijebite mikrofon-dugme koji se pričvrsti na odjeću. Nikada nemojte kucati po mikrofonu da biste provjerili funkciju jer je to bolna buka za prevoditelja, a i za publiku u dvorani.

Ako se javite za riječ u diskusiji, pričekajte da vam zadužena osoba donese prijenosni mikrofon. U protivnom, čut će vas samo nekoliko ljudi u neposrednoj blizini. U diskusiji pokušajte ne reagirati prebrzo – morate čekati prijenosni mikrofon ili uključenje vašeg mikrofona ako ga svaki sudionik ima pred sobom, jer prevoditelj ne može prevoditi ako ne čuje, niti može prevoditi istodobni govor dviju osoba.

Bon-ton

Čak i kad ste samo slušatelj na nekom skupu, pokušajte saznati je li prevođenje osigurano. Ako jest, savjetujemo da odmah uzmete potrebnu opremu koja je obično na ulazu, čak i ako mislite da vam neće trebati. Za prvog izlagača je vrlo neugod-

² Osobno sam ovo doživjela s nekoliko izlagača iz Indije. Engleski im je bio besprijekoran, ali su mi zbog melodije govora neki izrazi isprva bili sasvim nerazumljivi.

³ Neki izlagači koriste vizualna pomagala na engleskom jeziku i kad govore na hrvatskome. Ovo smatram sasvim dobrim rješenjem.

no kad se negdje oko treće rečenice pola dvorane počne ustajati i praviti pometnju tražeći slušalice i objašnjenja o njihovom korištenju.

Kad izlagač počne govoriti pred malobrojnim auditorijem u manjem prostoru, može mu zasmetati ako netko iz publike preglasno prelistava program ili knjižicu sažetaka (a tek novine!), ili ako se usred izlaganja ustane i napusti dvoranu. To pokazuje manjak poštovanja i može utjecati na koncentraciju izlagača. Što se tiče mobitela, poželjno je potpuno ih isključiti ako ste na skupu gdje je organizirano simultano prevođenje jer kod neke vrlo moderne opreme dolazi do interferencije čak i ako ste svoj mobilni uređaj potpuno stišali, a to opet stvara bolnu buku u slušalicama za sve koji ih koriste.

3. „ZAMKE“ ENGLESKOGA JEZIKA

U nastavku ćemo reći nešto više o najčešćim problemima koji se pojavljuju u pisanom jeziku, a dijelom i u govoru. Ovaj se pregled temelji na iskustvu u nastavi engleskog jezika sa studentima ekonomije, te na lektoriranju i korigiranju brojnih stručnih i znanstvenih radova pisanih na engleskom jeziku.

3.1 Brojevi

Što se tiče brojeva, često zaboravljamo da se u engleskom i hrvatskom jeziku točke i zarezi koriste potpuno obrnuto. U engleskom zarezi razdvajaju tisućice, a umjesto našeg decimalnog zareza koristi se decimalna točka.

<u>Hrvatski</u>	<u>Engleski</u>
105.000.563,25	105,000,563.25
23,4%	23.4%

Mukotrpan je posao ispravljati točke i zareze u opsežnoj tablici koja je već pripremljena na hrvatskom, ali je to potrebno ako želite da vaš rad izgleda jasno i profesionalno na engleskom jeziku.

Nadalje, godine pišemo bez točke jer to u engleskom nije redni broj (In 1997 it was decided...). Izbjegavajte pisati datume samo brojkama jer to može dovesti do nesporazuma. Naime, 03/07/99 (bez točke!) je za Amerikance sedmi ožujka, a ne treći srpnja kako bismo ga protumačili mi, te ljudi u većini zemalja svijeta. Dakle, mjesece pišemo velikim slovima, bez skraćivanja, a iz

datuma nije nužno napisati nastavak za redni broj (21st January, 5th October). Taj se nastavak izgovara, ali se sve rjeđe piše.

Kad pišemo brojeve u tekstu, postoji pravilo da brojeve koji su u izgovoru jedna riječ pišemo slovima, osobito brojeve do deset. Isto tako ne treba skraćivati riječi 'million', 'billion' i slične; kratice poput 'bn' se iz razumljivih razloga pojavljuju u novinskim člancima, no nije im mjesto u stručnom ili znanstvenom radu. O numeričkim podacima u više jezika piše iscrpno Milica Gačić (2001:60-61).

3.2 Lažni parovi

Lažni parovi se pojavljuju u svim jezicima, a uzrok im je djelomična sličnost oblika (ali ne i značenja) riječi u dva jezika. Najčešće se radi o internacionalizmima koje su oba jezika preuzela iz nekog trećeg (obično iz klasičnog latinskog ili grčkog). Te su riječi u dva jezika ušle s različitim značenjima ili su u njima razvile različita značenja (usp. Ivir 1978).

Ovdje ćemo navesti samo nekoliko primjera lažnih parova između hrvatskog i engleskog jezika koji se često pojavljuju u ekonomskim tekstovima. Parovi su navedeni tako da se najprije daje hrvatska riječ, zatim njezin pogrešan prijevod na engleski označen zvjezdicom. U zagradi slijedi uži izbor pravih značenja te engleske riječi (ako ona uopće postoji), te pravilan izraz na engleskom jeziku za polaznu riječ.

aktualan (problem, tema...) - *actual (stvaran) => **current, topical, up-to-date...**

bankomat - **bancomate (ne postoji!) => **cash-point, cash machine/dispenser, ATM** (američki izraz)

ekspertiza - *expertise (stručnost, znanje) => **expert analysis** (opinion)

eventualno - *eventually (konačno, na koncu, s vremenom) => **possibly**

evidencija - *evidence (dokaz, dokazni materijal; svjedočenje) => **records, files**

grafoskop - **graphoscope (ne postoji!) => **OHP (overhead projector)**

konkurencija - *concurrence (stjecanje, slaganje) => **competition**

konkurentan - *concurrent (istodoban; u skladu) => competitive

licitacija - **licitation (ne postoji!) => **auction, bidding**

manifestacija (npr. kulturna, sportska) - *manifestation (očitovanje, pojavljivanje) => **event**

prospekt - *prospect (izgled, perspektiva; potencijalni kupac) => **prospectus, leaflet, brochure**

provizija - *provision (snabdijevanje; propis, odredba) => **commission, brokerage**

registrator (za spise) - **registrator (ne postoji!) => **folder, filing folder**

revizija - *revision (prepravljanje; pregledan i ispravljen rukopis; ponavljanje gradiva) => **audit**

reklamacija - *reclamation (isušivanje tla, krčenje) => **complaint, claim**

sindikata - *syndicate (poslovno udruženje; novinski trust; gangstersko udruženje) => **trade union**

Zanimljiva je riječ 'fakultet': u britanskom engleskom je 'faculty' (a department within a university - LDCE) prihvatljiv ekvivalent za hrvatsku riječ, dok u američkom engleskom označava nastavno osoblje sveučilišta, pa je u SAD odgovarajući naziv za hrvatski 'fakultet' engleska riječ 'School' ili 'Department' ako je sveučilište organizirano po odjelima.

Upozorit ćemo i na lažne parove s polazištem u engleskom jeziku. Obično je riječ o pojavi kad riječ ima više značenja, od kojih jedno jest ono koje mi znamo, ali u određenom kontekstu nam treba ono drugo, sasvim drugačije značenje. Najčešće su to dobro poznate riječi koje su ponekad i oblikom slične hrvatskoj riječi srodnoga značenja, pa i ne pomišljamo da se u njima krije zamka.

business (biznis, posao, ali još i: tvrtka; poslovanje)

cause (uzrok, ali još i: cilj, opće dobro, stvar za koju se netko zalaže)

credit (kredit, ali još i: potraživanje; ugled, zasluga, priznanje, itd.). Our boss took all the credit for our work. (*Naš je šef uzeo kredit... - pogrešno!) Šef je prisvojio sve zasluge za naš rad.

drive (voziti; vožnja, ali još i: nastojanje, kampanja, akcija; polet, energija, ambicija)

drug (droga, ali još i: lijek)

end (kraj, ali još i: cilj)

executive (kao pridjev 'izvršni', ali kao imenica 'direktor'; 'izvršna vlast')

funds (fondovi-zaklade, ali još i: novac, novčana sredstva)

learn (učiti, naučiti, ali još i: saznati, doznati)

means (npr. this means... to znači, ali još i imenica: sredstvo)

minutes (pl) (minute, ali još i: zapisnik sa sastanka)

net (mreža, ali još i: neto, bez odbitka)

objective (objektivan, ali još i: cilj)

oil (ulje, ali još i: nafta)

party (zabava, ali još i: politička, ugovorna... stranka/strana)

plant (biljka, ali još i: proizvodni pogon, postrojenje, tvornica)

property (imovina, vlasništvo, ali još i: nekretnina)

quality (kvaliteta, ali još i: osobina, svojstvo, značajka)

record (rekord, ali još i: zapisnik, arhiv, dosje, (radna) prošlost osobe, (radni) rezultati, itd). Usporedimo: sales record (rezultati prodaje) vs. record sales (rekordna prodaja)

run (trčati, ali još i: voditi, rukovoditi)

share (dionica, ali još i: udio)

sound (zvuk, ali još i: zdrav, dobar, temeljit, valjan, npr. 'sound business practices': dobra poslovna praksa)

sport (sport, ali još i: nositi što da se vidi, npr. odjeću, šešir)

stock (dionica, ali još i: zaliha, inventar, skladište, te mnoga druga značenja koja se rjeđe pojavljuju u ekonomiji)

tax return (sama riječ 'return' može biti i glagol i imenica, te značiti 'vratiti' odnosno 'povratak'. Međutim, izraz 'tax return' znači 'porezna prijava' a ne 'povrat poreza' što bi bilo logično zaključiti)

tax (porez, oporezovati, ali još i: opteretiti, napregnuti, pa otuda:

taxing - zahtijevan, koji opterećuje / iscrpljuje (The job is taxing but enjoyable: Posao je napo-

ran/zahtijevan, ali pričinjava zadovoljstvo)

3.3. Spelling Checker nije dovoljan

Računalni programi za provjeravanje i ispravljanje napisanoga iznimno su praktični i korisni, ali ne i svemoćni. Prvi problem nastaje ako tu mogućnost uopće ne koristite, ili ignorirate to što vam računalo podvlači neke riječi. Drugi je taj što mnoge 'krivo napisane' riječi postoje u engleskom, ali znače nešto sasvim različito od onoga što ste vi htjeli reći. To dakako može dovesti do ozbiljnih nesporazuma, što ćemo ilustrirati s nekoliko primjera. Prva rečenica potječe iz rukopisa jednog priloga (pogreška je dakako ispravljena) za „Economic System of the European Union and Accession of the Republic of Croatia“, Third International Conference, a ostale su vlastiti primjeri autorice.

The manager decides to undertake the action A when he is *convicted the market situation is bad...('convicted' - osuđen, proglašen krivim).
Željena riječ je vjerojatno 'convinced' – uvjeren).

They survived the accident. (Preživjeli su nesreću)
They surveyed the accident site. (Pregledali su mjesto nesreće)

I'd like to join the party. (Željela bih se pridružiti zabavi)
I'd like to enjoy the party. (Željela bih uživati u zabavi)

Some Japanese want change. (Neki Japanci žele promjenu)

Some Japanese won't change. (Neki Japanci se neće/ne žele promijeniti)

He is a quiet hero. (On je tihi junak)
He is quite a hero. (On je pravi junak)

The police pursued the escaped prisoner. (Policija je progonila odbjeglog zatvorenika)

The police persuaded the escaped prisoner to give himself up. (Policija je uvjerala odbjeglog zatvorenika da se preda)

American Internet brokers have begun moving into Britain and increasingly are setting their sights on the Continent as well. ('sight' - pogled)
(Graham, Trappe 2000: 76)

Fraza 'set your sights on' znači otprilike 'odlučiti da nešto želite, usmjeriti se na nešto, nastojati nešto postići/dobiti, 'mjerhati' s namjerom da osvojite'. Budući da je u gore navedenom kontekstu riječ o Internetu, 'sight' se može pomiješati

s rječju 'site' koja se jednako izgovara, pa se krivo tumači da se radi o postavljanju Web-sjedišta (Web-site).

U nastavku navodimo izbor riječi koje se prema našem iskustvu u pisanom obliku često miješaju, ponekad čak i kad je riječ o osobama koje tečno govore engleski jezik. Kratice u zagradama označavaju vrstu riječi: v (verb – glagol), n (noun – imenica), adj (adjective – pridjev), a upotrijebljene su po potrebi. U popisu koji slijedi ne navode se sva značenja pojedinih riječi, već samo neka kako bismo naznačili koliki nesporazum može nastati ako te riječi zamijenimo, odnosno, ako ih ne napišemo pravilno.

adopt 'usvojiti' – **adapt** 'prilagoditi'

affect 'utjecati, djelovati na' – **effect** 'učinak, djelovanje'

carrier 'nosač; transportno poduzeće' – **career** 'karijera, životni put'

case 'slučaj' – **cause** 'uzrok'

companies 'tvrtke, kompanije' – **campaigns** 'kampanje'

conform 'prilagoditi se; odgovarati čemu' – **confirm** 'potvrditi'

debt 'dug, dugovanje' – **debit** 'dugovna strana konta'

decide 'odlučiti' – **decade** 'desetljeće; dekada'

die 'umrijeti' – **dye** 'obojiti; boja'

economics 'ekonomija, ekonomska znanost' – **economy** 'gospodarstvo; štedljivost, ekonomičnost'

economic 'ekonomski; gospodarstveni' – **economical** 'ekonomičan, štedljiv'

employer 'poslodavac' – **employee** 'zaposlenik'

enable (v) 'omogućiti, osposobiti' – **unable** (adj) 'nesposoban'

evolution 'evolucija, razvoj' – **evaluation** 'ocjena, procjena'

expand 'proširiti' – **spend** 'trošiti'

expanse 'širina, prostranstvo' – **expense** 'rashod, trošak'

expansive 'obuhvatan, širok' – **expensive** 'skup, skupocjen'

expect 'očekivati' – **except** 'osim, izuzevši' – **accept** 'prihvatiti, primiti'

extend (v) 'protegnuti, povećati' – **extent** (n) 'širi-

na, opseg; stupanj, mjera'
filed 'spremljen, arhiviran' – **filled** 'napunjen'
franchise 'franšiza' – **franchisee** 'kupac/korisnik franšize' – **franchisor** 'davatelj, prodavatelj franšize'
high (adj) 'visok' – **height** (n) 'visina'
improve 'unaprijediti' – **approve** 'odobriti' – **prove** 'dokazati' – **proof** 'dokaz'
interesting 'zanimljiv' – **interested** 'zainteresiran'
invoice 'račun, faktura' – **voice** 'glas'
lack (of) 'nestašica, manjak' – **luck** 'sreća'
launch 'lansirati, pokrenuti' – **lunch** 'ručak'
like 'svidati se; poput' – **likely** 'vjerojatan'
live 'živjeti' – **leave** 'otići, napustiti'
lose (v) 'izgubiti' – **loose** (adj) 'labav, nepričvršćen' (he) **loses** 'on gubi' – **losses** (n, pl) 'gubici'
minister 'ministar' – **ministry** 'ministarstvo'
overtime 'prekovremeni rad' – **overwork** 'pretjeran, prenaporan rad'
personal 'osobni' – **personnel** 'osoblje, zaposlenici'
prescribe 'propisati, odrediti' – **proscribe** 'zabraniti'
pure 'čist' – **poor** 'siromašan; loš, slab'
range 'raspon; asortiman' – **rank** 'pozicija, rang'
rapport 'dobar, prijateljski odnos' – **report** 'izvještaj, izvješće'
rational 'razuman, racionalan' – **rationale** (n) 'obrazloženje, razlozi, temeljni princip'
reach (v, n) 'stići, dosežati, posegnuti' 'doseg, dohvat' – **rich** (adj) 'bogat, obilan'
receive (v) 'primiti' – **receipt** (n) 'primitak, potvrda o primitku' – **recipe** 'kuharski recept'
rely (v) 'osloniti se, pouzdati se' – **really** 'stvarno, doista' – **rally** 'sastanak, skup, zbor'
remainder 'ostatak' – **reminder** 'podsjetnik'
reply 'odgovoriti' – **replay** 'ponoviti (igru, snimak...)
(he) **sells** 'on prodaje' – **sales** 'prodaja, rasprodaja'
since 'od' – **science** 'znanost' – **scenes** (pl) 'scene'
stores (pl) 'trgovine' – **stories** (pl) 'priče'
stuff 'stvar, materijal' – **staff** 'osoblje'
subsidiary 'podružnica' – **subsidy** 'subvencija'
successive 'jedan za drugim, uzastopan' – **successful** 'uspješan'

take over 'preuzeti' – **overtake** 'prestići, preteći'
though 'iako, premda' – **through** 'kroz, zbog' – **thought** 'misao' – **tough** 'čvrst, žilav, težak'
true (adj) 'istinit' – **truth** (n) 'istina'
turnover 'poslovni promet, obrtaj' – **takeover** 'preuzimanje poduzeća'
very 'vrlo' – **vary** (v) 'varirati, mijenjati se, razlikovati se' – **wary** (adj) 'oprezan, pažljiv'
weather 'vrijeme' – **whether** 'da li'
weigh (v) 'težiti, vagati' – **weight** (n) 'težina, teret' – **wait** 'čekati'
which 'koji' – **witch** 'vještica'

4. UMJESTO ZAKLJUČKA

Formalni, znanstveni stil pisanja nešto je što se mora učiti, a u Hrvatskoj smo na tom području uglavnom prepušteni samima sebi. Na većini svjetskih sveučilišta postoji poseban predmet „Akademsko pisanje“, koji ide korak dalje od neophodnog svladavanja metodologije ponuđenog u našim malobrojnim priručnicima. U malim grupama studenata se radi na stilu i jeziku, na vještini pisanja u najširem smislu, a voditelj kolegija doista ispravlja i komentira, te daje na doradu pisane uratke polaznika. Mišljenja smo da bi ovakav kolegij bio koristan na današnjim poslijediplomskim studijima, odnosno dodiplomskim studijima nakon očekivane reforme visokoškolskog obrazovanja.

Htjeli mi to ili ne, materinski jezik uvelike određuje naš način razmišljanja. Stoga prilikom pisanja, odnosno izlaganja na stranom jeziku treba imati na umu i sljedeće: „Čak i kad je riječ o iskusnim znanstvenicima, pisanje na stranom jeziku ostaje zahtjevan i kompleksan zadatak; pogrešno je pretpostaviti da će se način kako se nešto radi u jeziku jedne kulture potpuno preklapati s načinom kako to rade stručnjaci u drugom jeziku, odnosno kulturi.“ (Tribble 1996:83, prijevod Lj.R.)

Za kraj, vratimo se još jednom sadržaju vašeg izlaganja. Moglo bi se reći da je za uspješno sudjelovanje na jednom znanstvenom ili stručnom skupu potrebno prirediti dva rada: jedan potpuni koji će eventualno biti objavljen u zborniku, te skraćenu verziju s jednostavnim rečenicama pomoću koje ćete uspješno prenijeti svoje glavne misli publici ako sami govorite na stranom jeziku, ili pak prevoditelju koji ih prenosi dalje vašim slušateljima. Na taj ćete način sigurno zainteresirati slušatelje i ostaviti dobar dojam.

LITERATURA:

1. Bičanić, Sonia: "Some Problems of Translating Croatian into English". Prevođenje: Suvremena strujanja i tendencije. Zbornik radova HDPL. Zagreb 1995.
2. "10 Commandments for Speakers at International Meetings", Fremdsprachen 4/91 (17-18).
3. Economic System of the European Union and Accession of the Republic of Croatia, Third International Conference, Proceedings, Ekonomski fakultet u Rijeci, 2001 (rukopisi).
4. Gačić, Milica: Pisanje i objavljivanje znanstvenih i stručnih radova, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, Zagreb, 2001.
5. Ivir, Vladimir: Teorija i tehnika prevođenja. Sremski Karlovci 1978.
6. Longman Dictionary of Contemporary English (third edition), Longman 1995. (LDCE)
7. Mikić, Pavao, Danica Škara: Kontrastivni rječnik poslovnica, August Cesarec i Školska knjiga, 1992.
8. Newmark, Peter: A Textbook of Translation. Prentice Hall 1988.
9. Powell, Mark: Presenting in English. LTP 1996.
10. Swales, J.M., Feak, C.B.: Academic Writing for Graduate Students, The University of Michigan Press, 1994.
11. Tribble, Christopher: Writing, Oxford University Press, 1996.
12. Tullis, Graham, Tonia Trappe: New Insights into Business, Longman, 2000.

Ljerka Radoš, B.A.

HOW TO BE SUCCESSFUL IN CONFERENCE PRESENTATIONS - FROM TRANSLATOR'S EYE VIEW

Summary

The key technical and language factors of the successful international conference presentation are being considered in the paper. The suggestions for presentation in Croatian language being consecutively and simultaneously translated in foreign languages are given therein. Further on there is a warning about presentation peculiarities in English language with some examples of the frequentest errors when writing in English language.

Key words: conference, presentation, translation, "false pairs", writing